

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Autor: Mgr. Jana Doležalová

Škola: Základní škola a mateřská škola Jesenice, okr. Rakovník

FARMÁŘ A DOMÁCÍ ZVÍŘATA

Obsah

PRÁCE FARMÁŘE.....	2
PRASE DOMÁCÍ	3
KRÁVA – TUR DOMÁCÍ.....	5
KOZA DOMÁCÍ.....	7
OVCE DOMÁCÍ.....	8
KŮŇ DOMÁCÍ	9
KUR DOMÁCÍ	10
KRŮTA DOMÁCÍ	11
KACHNA DOMÁCÍ.....	12
HUSA DOMÁCÍ.....	13
KRÁLÍK DOMÁCÍ.....	14
VČELA MEDONOSNÁ	15
PRACOVNÍ LIST	17
Zdroje citací a obrázků:	18

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRÁCE FARMÁŘE

Patří mezi fyzicky náročné práce, které nejsou pro každého. Práce na farmě zahrnuje práci se zvířaty nebo péči o rostliny. Farmář také obsluhuje stroje, které mu pomáhají obdělávat půdu. Farmy mohou být smíšené, mléčné, koňské, ovčí, zahradnické... My se budeme zabývat péčí farmáře o domácí zvířata. Farmář brzy vstává, vymění zvířatům podestýlku, připraví krmení, podojí a má spoustu další práce. Musí připravit třeba seno na zimu.

FARMA

Je místo, kde se chovají hospodářská zvířata, jako je skot, ovce, prasata a drůbež a pěstují plodiny, k nimž patří obiloviny, ovoce, zelenina.

DOMÁCÍ HOSPODÁŘSKÁ ZVÍŘATA

Jsou zvířata, která lidé chovají pro užitek (kráva, koza, ovce, prase, slepice, krůta, králík, kachna, husa...)

UŽITEK Z HOSPODÁŘSKÝCH ZVÍŘAT

Chováme je nejčastěji pro maso, mléko, vejčička, sádlo, kůži, peří...

Farma

PRASE DOMÁCÍ

Prase domácí je významné domácí zvíře.

Pojmenování

Samec se nazývá **kanec**, samice je **prasnice (svině)**, mládě je **sele** nebo podsvinče.

Užitek

Chová se pro **maso**, **sádlo**, využívá se i vepřová kůže, zvaná krupon, štětiny a prasečí hnůj či kejda. Prasata jsou ve Francii využívána jako pracovní zvířata při hledání lanýžů. Zakrslá plemena prasat se v poslední době někdy chovají také jako domácí mazlíčci. Masu z prasete se říká **vepřové**.

Potrava

Prase domácí je **všežravé**. Ve velkochovech se prasata krmí převážně granulemi, mezi další používaná krmiva patří brambory, kukuřice, obilný šrot a kuchyňské odpadky. Prase domácí je nepřežvýkavý sudokopytník z čeledi prasatovitých.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KRÁVA – TUR DOMÁCÍ

Tur domácí je sudokopytnatý savec celosvětově chovaný pro hospodářský užitek. Vedle prasete je jedním z nejužitečnějších chovných zvířat.

Pojmenování

Samice se nazývá **kráva**, samec **býk**. Vykastrovaný býk se označuje slovem **vůl**. Mládě se nazývá **tele**.

Užitek

V zemědělství se využívá pro **maso**, **mléko**, ale i jako pracovní síla při tahání nákladů. Maso z tura domácího se nazývá **hovězí**, z mláďat se nazývá **telecí**. Své využití také najde **hovězí kůže** (kožené oblečení, boty), **kosti** (mýdla, kostní moučka). Masu z tura domácího se říká **hovězí**.

Zajímavosti o potravě

Složený žaludek tura domácího se skládá z batoru, čepce, knihy a slezu. Turovi domácímu nemůžete ze dne na den změnit potravu. Proč? Umřel by hlady. Mikroorganismy (houby, batořci, prvoci, bakterie...) v jeho žaludku jsou totiž zvyklé např. na čerstvou trávu. Kdybyste tedy turovi dali místo čerstvé trávy seno, mikroorganismy nebudou na seno zvyklé a umřou. Tím také zemře tur. Takže pokud chcete krávi změnit stravu, musíte postupně přidávat seno a ubírat čerstvou trávu, až v konečné fázi ji budete krmit senem.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KOZA DOMÁCÍ

Je menší domestikovaný přežvýkavec, patřící mezi nejstarší užitková zvířata, člověk ji chová bezmála 10 tisíc let. V minulém století si získaly oblibu i jako domácí mazlíčci. Kozy vystupují také v mnoha pohádkách, říkadlech nebo lidových písních.

Pojmenování

Samice se nazývá **koza**, samec **kozel**. Mládě je **kůzle**.

Užitek

Na českém venkově chovali kozy většinou jen chudí vesničané, kteří si nemohli dovolit živit krávu. Proto se také koze říkalo "kravička chudých". Zemědělci je chovali především pro **maso, mléko a kůži**, ceněn však byl také trus, který používali jako hnojivo i palivo, a kosti, rohy, srst a šlachy na oděvy a nástroje. Kozí kůže (zvaná kozinka) je jemná, pružná a přitom pevná. Proslula jako materiál na výrobu rukaviček a jemné dámské obuvi, ve Středomoří byla používána pro výrobu měchů na uchování vody a vína, ve starověku a středověku byla používána k výrobě pergamenu.

V současné době roste poptávka po kozích produktech, zejména sýrech. Kozy se u nás chovají na specializovaných farmách pro mléko i maso. Kozí mléko je prospěšné zdraví, má vyšší obsah tuku a nižší obsah laktózy než mléko kravské.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OVCE DOMÁCÍ

Ovce domácí je malý domestikovaný přežvýkavec. Chová se i v horských oblastech.

Pojmenování

Samice se nazývá **ovce**, samec **beran**. Vykastrovaný beran se označuje slovem **skopec**, mládě se nazývá **jehně**.

Užitek

Chová se hlavně pro **vlnu, maso a mléko**. Masu z ovce se říká **skopové**.

KUŇ DOMÁCÍ

Kuň domácí je domestikované zvíře patřící mezi lichokopytníky.

Pojmenování

Slovo **kuň** označuje obecně jak samce, tak i samici koně. Samice je **klisna**, **kobyła** či **hřebice**. Samec je **hřebec**, vykastrovaný pak **valach**. Mláďě koně se nazývá **hříbě**.

Užitek

Zprvu se chovali pro **mléko a maso**, později pro **přepravu nákladů i přepravu osobní**, nezbytní byli i v zemědělství a pro **stahování dřeva v lesích** a ve vojenství. Poskytovali lidem i zábavu při lovech, různých soutěžích a **dostizích**. Od 20. století se na nich jezdí hlavně **rekreačně**. Koně se využívají také pro provoz turistických povozů (**drožka**) v centrech historických měst nebo při slavnostních příležitostech. Koně se využívají i k **hipoterapii**. Největší využití koní je ale stále ve sportu (**dostihy**). Koňské žíně byly využívány i pro výrobu matrací. Kopyta se před opotřebením chrání podkovami.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KUR DOMÁCÍ

Kur domácí, hovorově označován jako slepice nebo slípka. Slepice potřebují kurník, jako ochranu proti šelmám, nepříznivému počasí a větru. Důležitý je však výběh, aby měly slepice dostatek zeleně.

Pojmenování

Samice je slepice, samec kohout a mládě je kuře. Slepice chované za účelem produkce vajec se nazývají nosnice. Masu z kura domácího se říká **drůbeží**.

Užitek

První kohouti se pravděpodobně chovali hlavně pro kohoutí zápasy. Kur domácí se chová hlavně kvůli produkci **kuřecího masa a pro vejce**. Slepíčí trus se označuje jako kuřinec, slepičinec či slepičák. Jedná se o jedno z nejkvalitnějších přírodních hnojiv, jež je právě pro svou kvalitu i prodáváno.

Potrava

Slepice je **všežravec**. Dává se jí zrní, zelené krmení, hlavně mladé kopřivy, tráva, pampelišky. Hledá si i žížaly, slimáky a různý hmyz. Potřebuje také vápník nutný k tvorbě skořápky a kamínky na trávení, které slepici v žaludku pomáhají rozmělnovat potravu. Důležité je zajistit slepicím přístup k čerstvé studené vodě. Slepice spotřebují dvakrát více vody než krmiva. Pokud jsou slepice žíznivé, nesnáší vajíčka.

KRŮTA DOMÁCÍ

Je po pštrosích největší domestikovaný pták.

Pojmenování

Samec se nazývá **krocán**, je větší a na hlavě barevnější. Výrazně se liší od samice nápadnými kožními výrůstky na hlavě a krku. Na horní části zobáku má protáhlý lalok ("hudrák", nudli"). Na ocase má dlouhá široká pera, která roztahuje do tvaru vějíře.

Samice se nazývá **krůta** a má pod krkem pouze tenký lalok připomínající spíše blánu, zobák je špičatý bez výrůstku. **Krůťata** jsou nekrmivá, krůta je vodí až 7 týdnů.

Užitek

Chová se především pro **maso**, které je pokládáno za jedno z nejchutnějších a dieteticky nejvhodnějších. Krocáni byli chováni pro maso, kosti k výrobě nástrojů a kvůli ozdobnému **peří**.

Potrava

Potrava krůt se v průběhu života výrazně mění. Krůťata se živí především **živočišnou potravou**: různým hmyzem, drobnými měkkýši, je vhodné krmit sekanými vařenými vejci, vařeným masem, tvarohem a hojností zelených rostlin (kopřivy, smetanka, řebříček, špenát aj.).

KACHNA DOMÁCÍ

Kachna je domestikovaný pták z řádu vrubozobých. U nás je oblíbená pro chov také čínská kachna. Bílá kachna pekingská, se stala nejrozšířenějším plemenem.

Pojmenování

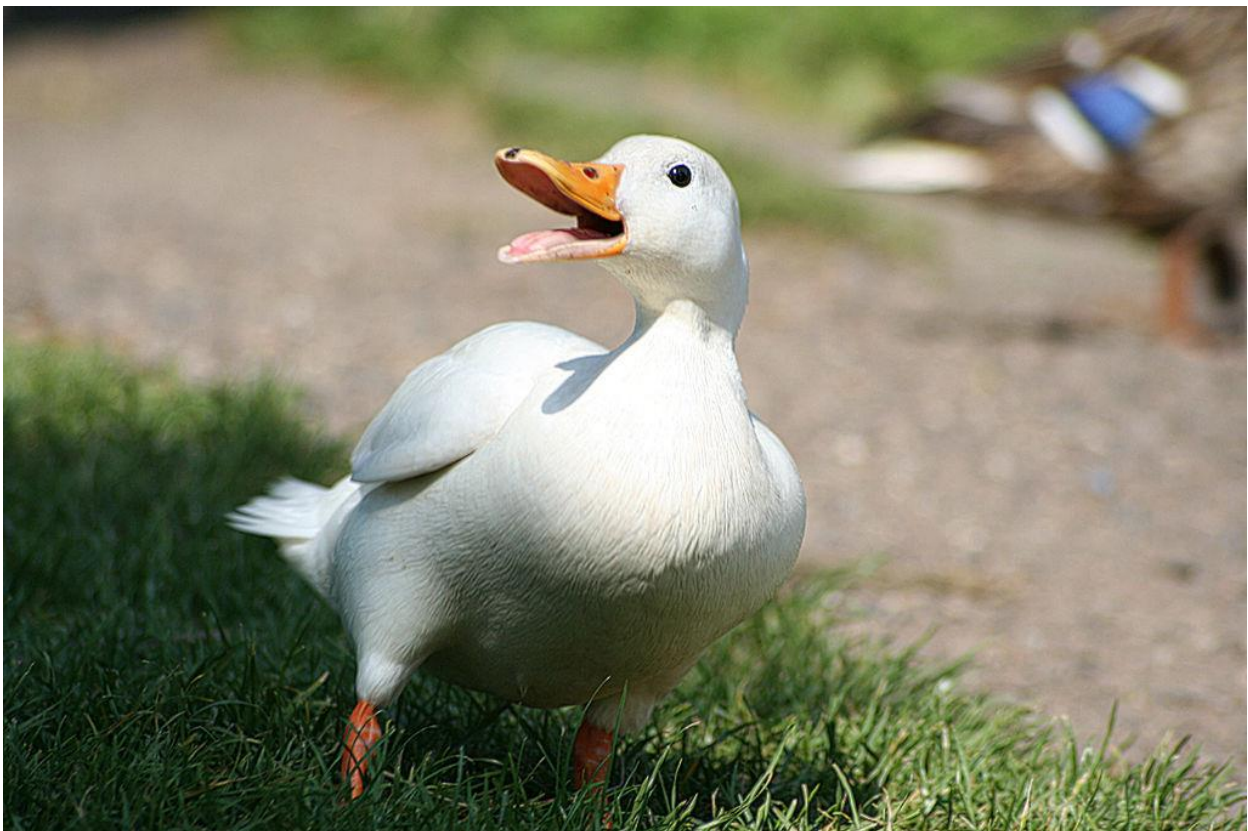
Samice je kachna, samec kačer a mládě je kachně.

Užitek

Chová se pro **maso, vejce a peří** po celém světě.

Potrava

Jejich přirozenou potravu tvoří mikroorganismy, které vyčvachtávají zobákem z bahna, vodní rostliny i drobní živočichové, přijímají však i brambory, šrot, zrní a kuchyňské zbytky. Potravu zkonzumují značné množství a její kvalita může být horší (známé rčení o kachním žaludku). Na rozdíl od hus a pižmavek se kachny domácí nedokáží pást na trávě. Kachňata rostou velmi rychle.

HUSA DOMÁCÍ

Husa domácí je domestikovaná forma husy velké. Husy se v minulosti chovaly od jara do podzimu ve velkých hejnech na lukách, pásly je většinou děti.

Pojmenování

Samice se nazývá husa, samec houser a mládě house.

Užitek

Domácí husy poskytují mnohostranný užitek, především **maso, sádlo a peří**, případně trus, používaný jako hnojivo. Méně se využívají husí vejce. Husa se tradičně pekla na den sv. Martina, ale také na Vánoce, její peří se používalo na písarské brky i opeření k šípům, prachovým peřím se plnily podušky. Zvláště proslulé bylo české peří. Peří se před použitím muselo drát.

KRÁLÍK DOMÁCÍ

Králíci jsou domácím zvířetem. Králíčata jsou holá, slepá a zcela závislá na své matce. Králice kojí jen jednou denně, její mléko je ale velmi vydatné. Králík je nepřežvýkavý býložravec a jeho trávení je velmi podobné trávení koně.

Pojmenování

Samec je králík, samice králíčice (králice) a mláďata jsou králíci.

Užitek

Chováme je pro **maso a kožešinu**. Bílé králíci **maso je dietní** a obsahuje v porovnání s ostatními domácími zvířaty nejméně cholesterolu. Zakrslá plemena jsou pak oblíbeným zvířetem chovaným jako společníci, hlavně v městských bytech.

Potrava

Hlavní potravou králíka je seno a sláma, zelená krmiva, okopaniny, mrkev, krmná řepa nebo vařené brambory. Králík by měl vždy mít k dispozici vodu!

V drobnochovech jsou králíci nejčastěji ustájeni v králíkárnách a krmeni přirozenou potravou, která sestává převážně z vody, zrní, čerstvé trávy a sena (nesmí být zapařené, můžou se nafouknout a zemřít) a tvrdým pečivem.

VČELA MEDONOSNÁ

Mezi hospodářskými zvířaty najdeme i bezobratlé. Z hmyzu je to především včela medonosná, chovaná jak pro **med** jako potravinu, tak i pro **vosk** a další včelí produkty (**propolis**).

Včely žijí ve společnosti, kterou nazýváme **včelstvo**. Včelstvo je zpravidla složeno z jedné matky, mnoha dělnic, a množství trubců.

Jednotliví členové včelstva jsou na sobě závislí tak, že jeden bez ostatních nedovede plnit svou funkci a následně zahyne. Mezi včelami funguje dokonalá dělba práce.

Matka – její úlohou je klást vajíčka, čímž zabezpečuje obnovu včelstva.

Trubec – jeho úlohou je oplodnit mladé matky; v případě potřeby pomáhá zahřívát včelí plod, díky své vyšší tělesné teplotě, než jakou mají dělnice. Trubec je včelí sameček. Na rozdíl od dělnic a matky nemá žihadlo.

Dělnice – vykonávají pro včelstvo všechny ostatní potřebné práce, jako je: vyhledávání a přinášení potravy (nektar, medovice, pyl, voda), zpracovávání medu z nektaru a medovice...

Matka

Matka je včelí samička, která má jako jediná z celého včelstva vyvinuté pohlavní orgány. Od dělnice se dále liší tím, že nemá orgány uzpůsobené ke sběru, tedy pylové košíčky. Matka se také na rozdíl od dělnic nepodílí na pracích v úlu. Své žihadlo má uzpůsobené nejen k obraně (a to pouze v případě konfliktu s jinou matkou; nemá na žihadle protiháčky, proto po bodnutí nehyne, jako je to u dělnic) ale její žihadlo funguje zejména jako kladélko ke kladení vajíček. O matku se musí dělnice soustavně starat. Celý život jí krmí tzv. mateří kašičkou.

Rojení je přirozený způsob rozmnožování včelstev. Při rojení se včelstvo rozdělí na dvě části, ve kterých jsou zastoupeny včely všech věkových kategorií včetně trubců. Dělnice tvoří ve včelstvu nejpočetnější složku.

Včely uhynou v případě, že použijí své žihadlo, protože si ho po bodnutí vytrhnou i s jedovou žlázou.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Co vyvolává u včel agresivitu:

- obtěžování ze strany mravenců, vos, ptáků, hlodavců
- sečení trávy křovinořezem, broušení kosy
- těžba dřeva, pohyb koní či jiných velkých zvířat

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dopiš do tabulky chybějící údaje:**PRACOVNÍ LIST**

SAMEC	SAMICE	MLÁDĚ	UŽITEK
kanec			
	kráva		
		kuře	
kozel			
	ovce		
		house	
	krůta		
kačer			

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zdroje citací a obrázků:

Technologie chovu prasat. *Wikipedia.org* [online]. [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: http://cs.m.wikipedia.org/wiki/Technologie_chovu_prasat

Tur domácí. [HTTP://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Wikipedia.org* [online]. 19. 9. 2014 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Tur_dom%C3%A1c%C3%AD

Koza domácí. [HTTP://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Wikipedia.org* [online]. 27. 8. 2014 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Koza_dom%C3%A1c%C3%AD

Ovce domácí. [HTTP://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Wikipedia.org* [online]. 29. 9. 2014 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Ovce_dom%C3%A1c%C3%AD

Kůň. [HTTP://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Wikipedia.org* [online]. 2. 10. 2014 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%AF%C5%88>

Kur domácí. [HTTP://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Wikipedia.org* [online]. 27. 8. 2014 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kur_dom%C3%A1c%C3%AD

Krůta domácí. [HTTP://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Http://creativecommons.org* [online]. 14. března 2009 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/ca/Krocان_a_slepice_%2801%29.jpg

Krůta domácí. [HTTP://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Wikipedia.org* [online]. 1995. vyd. 14. března 2009, 2. 10. 2014 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kr%C5%AFta_dom%C3%A1c%C3%AD

Kachna domácí. [HTTP://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Wikimedia.org* [online]. 1995. vyd. 2005 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/19/Hausente.jpg>

Kachna domácí. [HTTP://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Wikipedia.org* [online]. 1995. vyd. 3. 8. 2014 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kachna_dom%C3%A1c%C3%AD

Husa domácí. [HTTP://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Wikipedia.org* [online]. 1995. vyd. 4. 5. 2014 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Husa_dom%C3%A1c%C3%AD

Husa domácí. [HTTP://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Wikipedia.org* [online]. vyd. Austrálie, 18. října 2008 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/39/Domestic_Goose.jpg

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Králík domácí. [HTTP://CREATIVECOMMONS.ORG/LICENSES/BY-SA/3.0/DEED.CS](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Wikipedia.org* [online]. 29. 3. 2014 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%A1l%C3%ADk_dom%C3%A1c%C3%AD

Králík domácí. [HTTP://CREATIVECOMMONS.ORG/LICENSES/BY-SA/3.0/DEED.CS](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Wikipedia.org* [online]. 6. listopadu 2006 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7f/Kr%C3%A1l%C3%ADk_novoz%C3%A9landsk%C3%BD_b%C3%AD%C3%BD.jpg

BARTZ, Richard. Včela medonosná. [HTTP://CREATIVECOMMONS.ORG/LICENSES/BY-SA/3.0/DEED.CS](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs). *Wikipedia.org* [online]. 04.06.2007 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C4%8Dela_medonos%C3%A1#mediaviewer/Soubor:Apis_mellifera_carnica_worker_hive_entrance_2.jpg

Ostatní fotografie jsou vlastní.